Caribische auteurs op boekenfeest

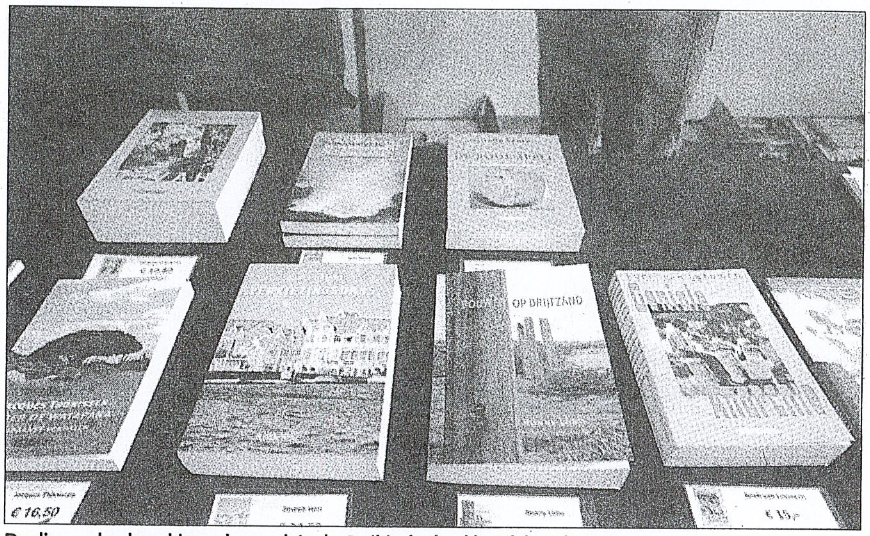

De diverse boeken, binnenkort ook in de Caribische boekhandels te koop.

Tekst en foto's Giselle Ecury

Ook dit jaar hebben Caraïbische schrijvers de kans gekregen om via uitgeverij In de Knipscheer het Nederlandstalige publiek inzage te geven in hun achtergronden via verhalen of gedichten die veelal ingebed zijn in de Cariben. Of draaien we het om? Bieden de auteurs het publiek prachtige kansen?

Hoe bewonder ik deze uitgeverij die nu al sinds 1976 het beeld probeert te veranderen, dat de Nederlandstalige dichtkunst 'in en in blank' zou zijn (aldus de Poëziekrant) en de niet-westerse allochtoon slecht vertegenwoordigd in de Nederlandse literatuur, aldus Trouw (27 augustus jl.), ook nu, meer dan 1.000 boekuitgaven later.

De tien schrijvers die gevierd werden zijn de uitdaging aangegaan. Een aantal van hen werd door Peter de Rijk geïnterviewd. Fragmenten en gedichten werden voorgelezen

Janny de Heer kon de tweede editie van haar debuut (1999), Landskinderen van Curaçao, niet lijfelijk verwelkomen. De verhalenbundel, nu uitgebracht als Yu di tera/Landskinderen, is het resultaat van historisch onderzoek, waarin 'zij de essentie van de sfeer probeert te treffen en daarin is ze geslaagd', aldus de Nederlandse Bibliotheek dienst Biblion.

Henriette de Mezquita (1930, pseudoniem), evenmin aanwezig, schreef haar eerste boek De Lichtkamer' omdat zij 'toch iets wilde nalaten'. De verhaallijn is zowel met Suriname, als met Nederland en Curaçao verbonden. Dit spannende boek is een roman en berust geheel op fictie. Het manuscript werd met nog veel meer 'schrijfsels' ontdekt door haar in Nederland wonende kinderen, toen zij hun moeder hielpen verhuizen. Juliet Echteld, haar woordvoerster: „Het verhaal is verteld vanuit het perspectief van een passant. De toestanden in de gezondheidszorg komen 'van binnenuit' tevens aan de orde."

Bernadette Heiligers, overgekomen uit Curaçao, publiceerde als auteur een verhalenbundel in het Papiaments en maakte in 2012 veel indruk met haar biografie Pierre Lauffer. Het bewogen leven van een bevlogen dichter. Peter de Rijk noemde haar Nederlandstalige romandebuut Schutkleur: „Vuurwerk! Sommige dingen kun je beter laten rusten, maar Bernadette is het aangegaan." Over de gevoeligheden tussen mensen van verschillende achtergronden en huidskleur in combinatie met hypocrisie en de positieve houding van het hoofdpersonage hierin. De geopende ritssluiting op het boekomslag verbeeldt een samenleving die maar niet in elkaar wil grijpen.

Voor de dichtbundel van Quito Nicolaas maakte Fred de Haas een thematische keuze van 42 gedichten uit vijf van Nicolaas' Papiamentstalige bundels. Hij vertaalde ze in het Nederlands onder de titel: Als de aloë sluimert. Uit Cucuisa cabisha/Als de aloë sluimert blijkt dat de auteur de gebeurtenissen op zijn geboorte-eiland volgt, zich verplaatsend in de diverse generaties en in migranten, veelal vanuit zijn eigen achtergrond. „Verbonden met Europa voelt en denkt dit volk nog altijd autonoom."

Olga Orman kwam deze keer uit met een eigen tweetalige dichtbundel, een bloemlezing, verzameld onder de titel Cas di biento/Doorwaaiwoning. Een woning, waar de wind het laatste woord heeft. De gedichten, geschreven in Nederland, Aruba en Curaçao, stralen een grote betrokkenheid en verbondenheid uit met het wel en wee van haar geboorteland Aruba. Zij is en blijft - ondanks haar jarenlange verblijf in Nederland - Arubaanse die haar taal en land in zich verenigd weet. Voorafgaand aan haar prachtige Papiamentstalige voordracht liet Fred de Haas als vertaler zien, hoe de bundels verweven zijn met het verleden en een volgende stap zijn in de ontwikkeling van de Arubaanse literatuur. Met de pauze in zicht bracht Alma Latina onder andere een lied uit Curaçao, dat werd geschreven door 'Julio Perrenal': Jules de Palm, Pierre Lauffer en René de Roo. In de pauze werd de boekentafel eer aan gedaan en signeerden de auteurs hun werk.

Daarna kwam een uniek naslagwerk aan de orde van Dr. B. Jos de Roo. Ouderen herinneren zich beslist de Praatjes voor de West, radio-uitzendingen van de Wereldomroep in de periode 1947-1958, waarvoor Antilliaanse en Surinaamse auteurs verhalen mochten schrijven en voorlezen. Zo kregen jonge, onbekende auteurs de kans hun schrijverscarrière vorm te geven. De omroep moest eerder benutte tapes uit zuinigheid hergebruiken, zodat veel verloren is gegaan. Schatgraver Jos de Roo ontdekte 173 van de in totaal 267 bewaard gebleven verhalen in het draaiboekenarchief van de Wereldomroep, toen nog geherbergd in een vochtige stookkelder. Interessant is, dat de inventarisatie door hem geanalyseerd en beschreven werd tegen de achtergrond van het latere literaire werk, waarmee deze auteurs bekend werden. In 2014 promoveerde B. Jos de Roo op deze uitgebreide zorgvuldig en leesbaar geschreven dissertatie. Uit dit academisch proefschrift is deze handelseditie samengesteld. Jos de Roo constateert dat de Wereldomroep voor de ontwikkeling van de Surinaamse en Antilliaanse literatuur een belangrijke uitgever geweest is in een tijd die grote veranderingen in politiek, maatschappelijk en cultureel opzicht omvatte. Frank Martinus Arion was aanvankelijk bijvoorbeeld zeer over Nederland te spreken en keerde zich er later tegen, en ook de diverse thema's die Boeli van Leeuwen aankaartte, blijven eigenlijk in zijn gehele oeuvre in beeld. De Roo bedankte zijn promotor Michiel van Kempen, hoogleraar West-Indische Letteren, die hem behoedde voor te veel uitleg en die zelf blij was met de diverse vondsten, gegevens die hij voorheen soms anders had ingeschat. De ontbrekende onderdelen zijn te vinden via de website van de Universiteit van Amsterdam.

Jacques Thönissen: eerbetoon aan vader Thönissen, verzetsheld tijdens WO-II en aan de zigeunergemeenschap.

Ronny Lobo's tweede roman Tirami sù, waarin Lobo's professie - architect - wederom wordt opgevoerd met veel plaats voor de natuur, 'zijn levensfilosofie', is het zelfstandig te lezen vervolg op zijn succesvolle debuutroman Bouwen op drijfzand. Een roman met diverse bitterzoete lagen, net als het geliefde Italiaanse toetje van een van de personages. Kleur speelt daarbij een rol, al is het nooit in de liefde. In afwachting van het uitkomen van zijn debuut schreef Lobo (Curaçao) mede op aanraden van zijn coach Peter de Rijk verder aan het verhaal, zodat het manuscript er al in een vroeg stadium lag.

In de poëziebundel Mijn lief mijn leed van de Arubaanse Clyde R. Lo A Njoe speelt muziek een grote rol. De in de bundel verzamelde gedichten, waarin vaak de woorden lief en leed weerklinken als een refrein, bevatten citaten uit liedteksten, van Otis Redding tot 'L'amour de moi', Jacques Brel, 'Fly me to the moon' en het Arubaanse volkslied aan toe. Herkenbare liedjes uit een mondiaal spectrum. Met een QR-code, die verwijst naar een menu met alle geciteerde nummers in beeld en geluid zit je via je smartphone dicht op de dichter.

Sinds 1939 woont en werkte Jacques Thönissen in het onderwijs in Aruba. Hij heeft nu wederom een roman geschreven. Sarah de Zwarte Madonna speelt zich af in een denkbeeldig dorp in Midden-Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog. De personages zijn fictief op 'Meneer T' na, de codenaam van vader Thönissen die gedurende de bezetting als hoofd arbeidsbemiddeling van het Arbeidsbureau in Roermond voor honderden landgenoten tewerkstelling in Duitsland wist te voorkomen. Ook slaagde hij er met gevaar voor eigen leven in enkele zigeunerfamilies te redden. Jacques Thönissen had altijd iets met zigeuners, wellicht op basis van wat zijn vader onbewust in de opvoeding inbracht. „Zij verdienen het in de Europese samenleving opgenomen en geaccepteerd te worden", aldus Jacques die met deze aan het zo miskende zigeunervolk opgedragen roman postuum zijn vader eert.

Voor Joseph Hart (Bonaire, Curaçao) is Kruispunt zijn tweede door In de Knipscheer uitgebrachte roman, een psychologische thriller. Over het agressieve gedrag van een jonge crimineel naast een personage dat anders in het leven staat. Een roman met verrassende wendingen en een dramatische ontknoping. Een aanklacht tegen de verpaupering: Kinderen moeten het veelal doen met ouders die beide werken, met gehalveerde schooldagen, met verwaarlozing en een vader die uit beeld verdwijnt, met armoede. Ze gaan soms te gronde, maar vechten zich er soms ook bovenuit. „Je wilt je soms niet bemoeien met de politiek, maar de politiek bemoeit zich gewoon met jou en dit is mijn antwoord."